

PARTICULARITĂȚILE HOTĂRĂRILOR JUDECĂTOREȘTI PRIN PRISMA TIPURILOR DE PROCEDURI CIVILE

Ludmila TCACIUC, studentă,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Conducător științific: **Tatiana CRUGLIȚCHI**, lect. sup. univ.

Résumé: *Cet article vise à détecter les différences, les caractéristiques spécifiques de la décision de justice sous l'angle des caractéristiques des types de procédures en première instance. Les travaux porteront sur les jugements rendus dans des affaires civiles. La justice est la seule forme de justice reconnue par la République de Moldova et la décision judiciaire, en tant qu'ordonnance d'un tribunal, permet de rétablir les droits violés. La décision de justice est un acte de première instance, d'application et d'application de la loi, établi par écrit sous une forme individuelle, autoritaire et contraignante, adopté par les tribunaux conformément à la législation en vigueur dans le processus d'examen et de règlement des affaires civiles. Et l'efficacité de l'application des lois normatives n'est révélée que dans la mesure où les tribunaux rendent des décisions fondées sur la loi. La décision doit être légale, fondée, inconditionnelle, sûre et complète.*

Mots-clés: *résolu, tribunal, appel, justice.*

Termenul de justiție provine de la latinescul *jurisdiction* ceea ce înseamnă a pronunța dreptul. În dreptul roman justiția era considerată o componentă a funcției administrative. [5, p. 10]. Conform art. 114 al Constituției Republicii Moldova, justiția se înfăptuiește în numele legii și numai de instanțele judecătorești, conform prevederilor legale. Fiind unica formă de înfăptuire a justiției, recunoscută de statul Republica Moldova, iar hotărârea judecătorească, ca dispoziție a instanței, duce la restabilirea drepturilor încălcate.

Instanțele judecătorești înfăptuiesc justiția în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor și ale asociațiilor acestora, ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, judecând toate cauzele privind raporturile juridice civile, de contencios administrativ, contravenționale și penale, precum și orice alte cauze pentru care legea nu stabilește o altă competență. [1].

Hotărârile sunt mijlocul prin care judecătorii se adresează reclamanților și publicului larg, explicând temeiurile care au stat la baza concluziilor lor. Judecătorilor li se cere să pronunțe hotărâri – fiind clar faptul că fără aceste hotărâri nu am avea un sistem de justiție demn de acest nume – iar prin hotărârile lor, ei își exprimă raționamentul individual. Fără hotărâri, nu ar exista justiție [6].

Alături de încheieri și ordonanțe, hotărârea judecătorească este un act de dispoziție al primei instanțe, de aplicare și realizare a dreptului, emis în formă scrisă cu caracter individual, autoritar și obligatoriu, adoptat de către instanțele de judecată în baza legislației în vigoare în procesul examinării și soluționării pricinilor civile. Conform autoarei Elena BELEI, importanța hotărârii judecătorești rezidă nu doar în

faptul de a fi soluționat un raport juridic litigios, dar și în rezonanța socială pe care o produce. Instituind ordinea de drept, o hotărâre judecătorească impune respect tuturor, astfel încât se consolidează conștiința juridică și încrederea oamenilor în justiție. Deci, hotărârii îi revine un rol de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege, precum și un rol educativ. Hotărârile judecătorești reflectă dreptul în stare dinamică, adică în acțiune. Eficiența aplicării actelor normative se reliefează doar în măsura în care instanțele de judecată pronunță hotărâri în baza legii [4, p. 91].

În procedura contencioasă hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată, iar întemeierea hotărârii trebuie să se facă numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată. La deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzelor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admisibilitatea acțiunii. Hotărârea fiind adoptată în limitele pretențiilor înaintate de reclamant, constă din partea introductivă și partea dispozitivă. Iar în cazurile în care este necesară întocmirea integrală a hotărârii, hotărârea judecătorească constă din partea introductivă, partea descriptivă, motivatoare și dispozitivă, fiecare evidențindu-se în partea de text a hotărârii. În partea introductivă se indică locul și data adoptării, denumirea instanței care o pronunță, numele membrilor completului de judecată, al grefierului, al părților și al celorlalți participanți la proces, al reprezentanților, obiectul litigiului și pretenția înaintată judecății, mențiunea despre caracterul public sau închis al ședinței. În partea descriptivă se indică succint pretențiile reclamantului, obiecțiile pârâtului și explicațiile celorlalți participanți la proces. În partea motivatoare se indică: circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța. Iar dispozitivul cuprinde concluzia instanței judecătorești privind admiterea sau respingerea integrală sau parțială a acțiunii, repartizarea cheltuielilor de judecată, calea și termenul de atac al hotărârii. În cazul în care instanța judecătorească dispune executarea imediată a hotărârii, în dispozitiv se face o mențiune în acest sens [2].

Cerințele înaintate față de hotărârea judecătorească, ca act jurisdicțional final în judecată, sunt:

- Hotărârea nu poate proveni decât de la autoritatea căreia legea i-a atribuit împuternicirea îndeplinirii justiției.
- Instanța care poate pronunța hotărâri trebuie să fie constituită în condițiile prevăzute de lege.
- Hotărârea trebuie să fie deliberată de către judecătorii care au participat nemijlocit la examinarea pricinii în fond.
- Hotărârea urmează a fi adoptată cel puțin cu majoritatea voturilor judecătorilor care au participat la examinarea pricinii.
- Deliberarea în vederea adoptării hotărârii se impune a fi secretă. Rezultatul deliberării trebuie să fie confirmat în scris, sub semnătura tuturor judecătorilor care au participat la examinare, chiar dacă unii au opinii separate.

- Hotărârea se pronunță în public.
- Hotărârea va fi comunicată părților, precum și altor participanți la proces [4, p. 91].

Hotărârile judecătorești emise în primă instanță sunt nedefinitive și pot fi suse apeluului, după examinarea cauzei în apel, hotărârile rămân definitive și pot fi atacate în recurs. După instanța de recurs, hotărârile rămân irevocabile.

Se consideră irevocabile hotărârile judecătorești:

- a) emise în primă instanță, după expirarea termenului de apel, dacă participanții interesați nu au exercitat calea de atac corespunzătoare;
- b) emise în primă instanță, contestate cu apel, fără drept de recurs;
- c) emise de instanța de apel, după expirarea termenului de recurs, dacă participanții interesați nu au exercitat calea de atac corespunzătoare;
- d) emise de instanța de recurs, după examinarea recursului.

Dacă pârâtul este obligat, prin hotărâre definitivă, să efectueze plăți periodice și dacă se schimbă circumstanțele care influențează determinarea cuantumului obligațiilor de plată sau durata lor, fiecare parte este în drept să depună o nouă cerere în judecată și să solicite schimbarea cuantumului obligațiilor de plată sau a termenului lor, înaintând o nouă acțiune. Hotărârea judecătorească se execută, în modul stabilit de lege, după ce rămâne definitivă, cu excepția cazurilor de executare imediată după pronunțare [6].

Hotărârea, ca act final al judecății, produce următoarele efecte:

- a) dezinvestește instanța de soluționarea procesului;
- b) hotărârea constituie, din punct de vedere probator, înscris autentic, astfel încât face dovadă până la înscrierea în fals;
- c) hotărârea constituie titlu executoriu putând fi pusă în executare în termenul de prescripție de trei ani, cu excepția celor susceptibile de executare imediată.

În procedura în cazul cererilor cu valoare redusă, instanța soluționează cauza și adoptă dispozitivul hotărârii într-un termen de cel mult 6 luni de la data depunerii cererii. Specific este faptul că hotărârea judecătorească poate fi atacată cu apel, iar deciziile instanței de apel nu se supun recursului, fiind definitive și irevocabile de la pronunțare. Această procedură prezintă unele avantaje demne de luat în considerare, precum taxa de stat fixă și într-un quantum mai redus decât în procedura de drept comun și caracterul executoriu de drept al hotărârii primei instanțe, independent de exercitarea apelului.

Hotărârile în primă instanță în procedura contenciosului administrativ se adoptă și se pronunță conform normelor generale de procedură, cu completările stabilite de Codul Administrativ care a intrat în vigoare la 1 aprilie 2019. Astfel, conform prevederilor codului administrativ, examinând acțiunea în contencios administrativ în fond, instanța de judecată adoptă una dintre următoarele soluții:

- a) în baza unei acțiuni în contestare, anulează în tot sau în parte actul administrativ individual, precum și o eventuală decizie de soluționare a cererii prealabile, dacă acestea sunt ilegale și prin ele reclamantul este vătămat în drepturile sale;

- b) în baza unei acțiuni în obligare, anulează în tot sau în parte actul administrativ individual de respingere a solicitării sau o eventuală decizie adoptată în procedura prealabilă și obligă autoritatea publică să emită un act administrativ individual, dacă revendicarea pretenției reclamantului de emitere a actului este întemeiată;
- c) în baza unei acțiuni în realizare, obligă la acțiune, tolerare sau inacțiune, dacă o astfel de pretenție a reclamantului este întemeiată;
- d) în baza unei acțiuni în constatare, constată existența sau inexistența unui raport juridic ori nulitatea unui act administrativ individual sau a unui contract administrativ, dacă raportul juridic există sau, respectiv, nu există ori actul administrativ individual sau contractul administrativ este nul;
- e) în baza unei acțiuni de control normativ, anulează în tot sau în parte actul administrativ normativ, dacă acesta este ilegal, sau constată nulitatea acestuia, dacă acesta este nul;
- f) respinge acțiunea ca fiind neîntemeiată.

La pronunțarea hotărârii în fond, instanța de judecată, la cerere, o poate explica succint verbal. Hotărârile în fond se motivează în scris în termen de 15 zile de la înregistrarea cererii de apel sau de recurs depuse în termen sau în termen de 15 zile de la depunerea unei cereri de motivare a hotărârii. Cererea de motivare a hotărârii se depune în termenul de decădere de 15 zile de la pronunțarea dispozitivului hotărârii. Aici vedem diferența procedurii contencioase de cea a contenciosului administrativ.

Dacă instanța de apel repune apelantul sau instanța de recurs repune recurentul în termenul de apel/recurs, hotărârea în fond se motivează în termen de 15 zile de la primirea încheierii de repunere în termen. Potrivit art. 226 CA, hotărârile în fond emise în baza acțiunilor de control normativ se motivează în scris în termen de 15 zile de la pronunțare, indiferent dacă a fost sau nu depus un recurs. Hotărârile judecătorești definitive sunt obligatorii pentru participanții la proces și succesorii de drept ai acestora. Persoanele atrase în proces de instanța de judecată sunt obligate să respecte hotărârea acesteia și atunci când nu participă la procesul de judecată sau când înștiințează expres că acceptă judecarea acțiunii în contencios administrativ în lipsa lor [3].

În procedură specială, cauzele se examinează de instanțele judecătorești după regulile de examinare a acțiunilor civile, cu excepțiile și completările stabilite de codul de procedură civilă precum și de alte acte normative. În continuare vom analiza specificul hotărârilor la fiecare procedură specială în parte.

Procedura de constatare a faptelor care au valoare juridică: în hotărârea judecătorească se indică faptul constat de instanță, scopul constatării, probele de constatare a faptului și organul care urmează să execute hotărârea emisă. Iar hotărârea judecătorească servește drept temei pentru înregistrarea, după caz, a faptului în organele respective, după rămânerea irevocabilă a hotărârii, fără a substitui documentele pe care aceste organe le eliberează.

Procedura de încuviințare a adopției: examinând cauza în fond, instanța judecătorească admite sau respinge cererea de încuviințare a adopției. La încuviințarea adop-

ției, drepturile și obligațiile reciproce ale adoptatorilor și ale adoptatului iau naștere de la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești privind adopția. În 5 zile de la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești privind adopția, instanța trimite o copie autenticată de pe hotărâre organului de stare civilă de la locul pronunțării hotărârii pentru a se efectua înregistrarea de stat a adopției și o altă copie autorității centrale cu atribuții în domeniul adopției, în cazul încuviințării adopției internaționale.

În procedura de declarare a capacității depline de exercițiu minorului (emanciparea): instanța judecătorească, după ce examinează cauza în fond, emite o hotărâre prin care admite sau respinge cererea privind declararea capacității depline de exercițiu minorului. Iar hotărârea judecătorească poate fi atacată cu apel. Decizia instanței de apel nu se supune recursului, fiind definitivă și irevocabilă de la pronunțare. În cazul în care cererea este admisă, minorul care a atins vârsta de 16 ani este declarat ca având capacitate deplină de exercițiu (emancipat) în momentul când hotărârea privind emanciparea rămâne irevocabilă.

Hotărârea judecătorească de declarare a persoanei dispărută fără veste constituie temeiul transmiterii bunurilor ei către o persoană cu care autoritatea tutelară încheie un contract de administrare fiduciară. Iar în cazul declarării persoanei decedată hotărârea constituie temeiul înregistrării decesului la organul de stare civilă. Hotărârea judecătorească emisă pe marginea cererii privind declararea persoanei dispărută fără veste sau decedată poate fi atacată cu apel, iar decizia instanței de apel nu se supune recursului, fiind definitivă și irevocabilă de la pronunțare.

Specificul procedurii privind măsurile de ocrotire constă în caracteristica comunicării hotărârii, astfel dispozitivul hotărârii judecătorești se comunică petiționarului, persoanei însărcinate cu ocrotirea și tuturor persoanelor cărora le modifică drepturile sau obligațiile aferente măsurii de ocrotire. Dispozitivul hotărârii judecătorești prin care se soluționează cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciară se comunică persoanei ocrotite personal, dovada anexându-se la dosar. Instanța de judecată, prin încheiere motivată, poate să decidă să nu comunice dispozitivul hotărârii judecătorești de instituire a măsurii de ocrotire judiciară persoanei ocrotite dacă această informație îi poate prejudicia grav sănătatea. În acest caz, dispozitivul se expediază avocatului său, precum și persoanei pe care instanța o consideră cea mai potrivită pentru a primi această comunicare. Dacă este necesar, instanța de judecată poate dispune efectuarea comunicării prin executorul judecătoresc.

După ce examinează în fond cererea de încuviințare a spitalizării forțate și tratamentului forțat, instanța judecătorească pronunță o hotărâre motivată prin care admite sau respinge cererea de spitalizare forțată și tratament forțat. Hotărârea prin care s-a admis cererea constituie temeiul spitalizării forțate și tratamentului forțat al persoanei pe parcursul termenului stabilit de lege. Hotărârea respectivă nu afectează capacitatea de exercițiu a persoanei.

Hotărârea judecătorească prin care se admite cererea de efectuare a examenului psihiatric constituie temeiul efectuării examenului psihiatric fără liberul consimțământ al persoanei sau al reprezentantului ei legal. Hotărârea judecătorească prin care se admite cererea de spitalizare în staționarul de psihiatrie fără liberul consim-

țământ al persoanei sau al reprezentantului ei legal constituie temeiul spitalizării și tratamentului persoanei în staționarul de psihiatrie pe un termen stabilit de lege. Dacă se constată că cel la a cărui insistență a fost pornit procesul privind încuviințarea examenului psihiatric sau spitalizării în staționarul de psihiatrie fără liberul consimțământ a acționat cu rea-credință, instanța îl va obliga la plata tuturor cheltuielilor de judecată și la reparația prejudiciului cauzat astfel. Hotărârea judecătorească prin care se admite cererea de efectuare a examenului psihiatric sau cererea de spitalizare în staționarul de psihiatrie fără liberul consimțământ nu afectează capacitatea de exercițiu a persoanei.

În caz de admitere a cererii petiționarului în procedura de chemare, instanța judecătorească emite o hotărâre prin care declară nul documentul pierdut. Hotărârea constituie temeiul efectuării plăților petiționarului sau al eliberării unui nou document în locul celui declarat nul. Hotărârea poate fi atacată cu apel. Decizia instanței de apel nu se supune recursului, fiind definitivă și irevocabilă de la pronunțare. În caz de admitere a cererii petiționarului privind restabilirea în dreptul asupra documentului care și-a pierdut solvabilitatea, instanța pronunță o încheiere de eliberare a unui alt document.

În procedura de declararea fără stăpân a unui bun mobil și declararea dreptului de proprietate municipală asupra unui bun imobil fără stăpân: instanța judecătorească, după ce constată că bunul mobil nu are proprietar sau că a fost părăsit de acesta fără intenția de a păstra dreptul de proprietate asupra lui, pronunță o hotărâre prin care declară fără stăpân bunul mobil și îl transmite în proprietate persoanei care a intrat în posesiunea lui. Instanța judecătorească, după ce constată că bunul imobil nu are proprietar sau că a fost părăsit de acesta fără intenția de a păstra dreptul de proprietate asupra lui și că bunul a fost luat la evidență în modul stabilit de lege, pronunță o hotărâre prin care îl declară fără stăpân și declară dreptul de proprietate municipală asupra lui.

Hotărârea judecătorească prin care se constată inexactitatea înscrierilor din registrul de stare civilă constituie temeiul corectării și modificării înscrierilor de către organul de stare civilă. Hotărârea poate fi contestată cu apel. Decizia instanței de apel nu se supune recursului, fiind definitivă și irevocabilă de la pronunțare.

Hotărârea judecătorească de reconstituire a procedurii judiciare pierdute sau încheierea de încetare a procesului, dacă au fost pronunțate în cauza respectivă, se reconstituie în mod obligatoriu, conform prevederilor legale. În hotărârea judecătorească de reconstituire a hotărârii judiciare pierdute sau a încheierii de încetare a procesului se menționează datele prezentate instanței și examinate în ședință de judecată cu participarea tuturor participanților la procesul în procedura pierdută în a căror bază instanța consideră constatat cuprinsul hotărârii care se reconstituie. În partea motivatoare a hotărârii de reconstituire a procedurii judiciare pierdute se menționează concluziile instanței asupra circumstanțelor, probele pe care le-a examinat și asupra actelor procedurale efectuate în legătură cu procedura pierdută. Hotărârea poate fi contestată cu apel. Decizia instanței de apel nu se supune recursului, fiind definitivă și irevocabilă de la pronunțare. Actele judiciare emise în vederea reconstituirii procedurii judiciare pierdute pot fi atacate cu recurs.

Instanța de judecată examinează cererea de suspendare sau retragere a actului permisiv ce vizează activitatea de întreprinzător în termen de 5 zile lucrătoare de la data acceptării acesteia. După ce examinează cererea în fond, instanța de judecată emite o hotărâre prin care o admite sau o respinge.

În concluzie, putem spune că adoptarea hotărârii instanței judecătorești diferă în dependență de procedura, în urma căreia urmează a fi soluționată cauza. Dar o mai mare diferență se manifestă în procesul ce urmează după adoptarea și pronunțarea hotărârii în primă instanță. Hotărârea este mijlocul de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege precum și restabilirea în drepturile și interesele încălcate.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. In: *Monitorul Oficial* nr. 1 din 12.08.1994
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30.05.2003. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 111-115 din 12.06.2003
3. Codul administrativ al Republicii Moldova nr.116 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 309-320 din 17.08.2018
4. BELEI, Elena. Exigențe față de hotărârea judecătorească. In: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2008, nr.1-2, pp. 91-95
5. MIHAIL, Nistor. *Organele de ocrotire a normelor de drept*: Note de curs. Chișinău: Tipografia centrală, 2013
6. <http://www.constcourt.md> [online] [citat 20.03.2019]